

Андре Моруа - „Писма до Непознатата“

Относно една среща

Онази вечер не бях сам в „Комеди Франсез“. Играеха „просто“ Молиер, но с голям успех. Императрицата на Иран се смееше; Робер Кемп изглеждаше щастлив; Пол Леото привличаше погледите. Една дама близо до нас каза на съпруга си: „Ще се обадя по телефона на леля Клеманс да ѝ кажа, че съм видяла Леото; това ще я зарадва“.

Вие бяхте пред мен, увита в кожи от полярни лисици, и също като по времето на Мюсе, „под черната плитка се разкриваше стройна и изящна шия“. През антракта ви чух как, приведена към ваша приятелка, питахте оживено: „А какво се прави, за да се спечели любовта на мъжа?“. Испитах желание на свой ред да се доближа до вас и да ви цитирам думите на един съвременник на Молиер: „За да се харесаме на другите, трябва да им говорим за онова, което обичат и което ги засяга, да избягваме да спорим за несъществени неща, да задаваме рядко въпроси и никога да не намекваме, че може да сме по-прави от тях“.

Това са съвети на човек, който познава човешката природа. Да, ако искаме да бъдем обикнати, трябва да разговаряме с другите не за онова, което засяга нас, а за онова, което засяга тях. А кое е важно за тях? Те самите. Никога не бихме дотегнали на една жена, ако възхвалим нейния характер, красотата ѝ, ако я разпитаем за детството, за вкусовете ѝ, за разочарованията ѝ. Никога няма да досадите на един мъж, ако го насърчите да говори за себе си. Толкова жени са постигнали успешна кариера като слушателки, занаят, в който дори не е необходимо да слушате какво ви говорят; достатъчно е да си придадете вид, че го правите.

„Да избягваме да спорим за несъществени неща.“ Ако излагате аргументите си настъпателно, събеседникът ви ще се раздразни. Още повече пък, ако сте права. Стендал казва: „Добрият довод е оскърбителен“. Човекът насреща ви може да признае, че казаното от вас е неоспоримо, но никога няма да ви прости това. В любовта мъжът търси мир, а не война. Блажени са нежните и спокойни жени, тъй като ще бъдат най-силно обичани. Нищо не вбесява мъжа повече от агресивната жена. Амазонките бъдат по-скоро възхищение, отколкото обожание.

Друг, твърде почтен начин да се харесате е да се изказвате добронамерено за хората. Ако думите ви достигнат до тях, те ще се зарадват и ще са склонни да ви признаят за приятен човек.

Той казва:

– Не обичам госпожа Дьо...

– Жалко. Според нея вие сте очарователен и тя разправя това наляво и надясно.

– Наистина ли?... Може пък да не съм прав за нея.

Обратното също важи. Злобно изказване, предадено недобронамерено, може да ви спечели жестоки врагове. „Ако всички знаеха какво разправят всички за всички, никой не би разговарял с никого.“ Бедата е, че рано или късно, всички узнават какво казват всички за всички.

Да се върнем към Ларошфуко. Той казва: „...никога да не намекваме, че може да сме по-прави от тях“. Все пак може ли да обичаме някого, от когото се възхищаваме? Да, несъмнено, ала при условие че неговото превъзходство не е налагано надменно и се компенсира от дребни слабости, които дават възможност на другия на свой ред да прояви покровителствено отношение. Най-умният човек, когото познавах, Пол Валери, омаловажаваше своята мъдрост. Той придаваше закачливост на сериозните си изявления; държеше се детински, вършеше лудории и така си спечелваше обич. Други велики умове, склонни към постоянна сериозност, също са забавни за своите приятели

с неосъзнатата си горделивост, с разсеяността си или със своите мании. Прощават им гения заради смешните им слабости. Така и вашата красота ще бъде простена заради вашата естественост. Една жена никога няма да досади на великия човек, ако не забравя, че и той е мъж като другите.

Как да си спечелим нечия любов? Трябва да дадем на онези, които ни се иска да очароваме, основания да изпитат известно самодоволство. „Любовта възниква заедно с усещането за власт и щастие, обвързано с чуждото щастие.“ За да се хареса човек, е нужно да дава и да приема. Ето, о, Непозната на моята душа (така се изразяват испанците), какво исках да споделя с вас. Ще добавя един последен съвет, който Мериме дал на своята непозната: „Никога не злословете сама срещу себе си. Достатъчно е онова, което ще казват за вас вашите приятели“. Сбогом.

Относно границите на нежността

Пол Валери говореше чудесни неща за любовта, както и за всичко друго, обичаше да се изказва за страстите, използвайки езика на математиката, и с основание бе преценил, че контрастът между точността на термините и неяснотата на чувствата води до вълнуващо разноречие. Безкрайно се наслаждавах на една от неговите формулировки, която наричах теорема на Валери: „Количеството нежност, което можем да излъчим и поемем за един ден, си има граници“.

С други думи: никое човешко същество не може да живее целодневно, та и седмици наред, дори години, в състояние на страстна привързаност. Всеки се уморява от всичко, дори от това да бъде обичан. Струва си да бъде изречена тази истина, тъй като много млади, а и стари хора явно не си дават сметка за нея. Не една жена е изживявала опиянението и пълнотата на безумната любов; радвала се е, когато от сутрин до вечер ѝ се е казвало, че е красива, духовита, прелестна в леглото, божествена в словата си; откликвала е на тези ласкателства и в замяна е казвала на своя партньор, че той е най-мъжественият, най-умният, най-прекрасният любовник, най-чаровният спътник. Всичко това е безпределно приятно. Но какво се оказва? Възможностите на изказа не са безкрайни. Англичанинът Стивънсън казва: „Отначало разговорите между влюбени са лесни... Аз съм аз, ти си ти, никой друг няма значение“.

Има стотина начина да се каже: „Аз съм аз, ти си ти“. Но не стотина хиляди. А дните са дълги и многобройни.

– Как се нарича – попитал един преподавател, изпитващ американска студентка – онази обвързаност, при която мъжът се задоволява с една-единствена жена?

– Монотония – отговорила студентката.

За да не се превърне моногамията в монотония, трябва да се стремим нежността да се редува с чувства от друго естество. За една двойка е потребно да се остави да я обвее вятърът на външния свят: светският живот, съвместната работа, приятелските връзки, спектаклите. Komplimentът попада в целта, ако изниква някак случайно и неволно, ако е плод на синхрона на идеите, на споделената наслада; той става досаден, ако добие ритуални измерения.

Навремето Октав Мирбо бе написал новела в диалози, в която двама влюбени се срещат всяка нощ в един парк на лунна светлина. Сантименталният влюбен повтаряше с глас по-лунен и от нощта: „Вижте... ето пейката, нашата скъпа пейка!“. Любимата му въздишаше с досада: „Пак тази пейка!“. Нека да се предпазваме от пейките, превърнати в места за поклонение. Нежните фрази, които изобретателният ум измисля миг преди да ги произнесе, са очарователни; закрепостената в думи нежност дразни. Агресивността и критичността у жената бързо изморяват мъжа; жена, за която всичко е прекрасно, която проявява простодушие във възхищението си, не може да бъде

уверена, че надмощието ѝ ще бъде запазено дълго. Тук има противоречие? Да, естествено. Всеки човек е съставен от противоречия. От приливи и отливи. Както казва Волтер: „Той е осъден да блуждае между трепетите на безпокойството и летаргията на скуката“. Твърде много човешки същества са създадени така, че с лекота свикват да бъдат обичани и престават да ценят достатъчно едно чувство, в което са прекалено сигурни.

Една жена смята, че мъжът, когото е идеализирала, няма чувства към нея. Внезапно научава, че той се възхищава от нея. Отначало му е благодарна, ала ако той ѝ повтаря от сутрин до вечер, че е единственото чудо на света, може да ѝ стане досадно. Друг мъж, не тъй предан, ще възбуди любопитството ѝ. Познавах една девойка, която винаги бе готова да пее пред публика, и тъй като бе твърде хубава, всички я превъзнасяха до небесата. Само един млад мъж си мълчеше.

– Ами вие? – попита го тя най-сетне. – Не ви ли харесва как пея?

– О, да! – каза той. – Ако имахте и глас, щеше да бъде чудесно.

Тъкмо той се ожени за нея. Сбогом.